

SAARDE VALLAVALITSUS

SELETUSKIRI SAARDE VALLA 2023. AASTA EELARVEPROJEKTI JUURDE

Saarde valla 2023. aasta eelarve koostamise aluseks on “Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus”, “Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus” (KOFIS) ja Saarde valla õigusaktid. Vastavalt eelarve koostamise lähtealustele on vallavalitsuse põhieesmärk eelarve kaudu tagada tingimused valla sotsiaalmajanduslikuks stabiilsuseks ja jätkusuutlikuks arenguks. Valla hallatavad asutused, mittetulundustegevuseks toetust taotlevad isikud, valdkondade eest vastutajad, esitasid oma taotlused 2023. aastal kavandatavate tegevuste kohta.

Ülevaade Eesti majanduskeskkonnast

Ülevaate tegemisel on aluseks Rahandusministeeriumi 2022.aasta suvine majandusprognoos.

Kuni viimase ajani on Eesti majandusnäitajad olnud head – keskmise palga ja hõive kasv kiire, tarbimine ning tööstustoodang ja eksport tugev. Samas on kindlustunne nii Eestis kui ka kogu Euroopa Liidus sügisest alates stabiilselt nõrgenenud ja langenud tasemele, kus mõningane majanduslangus selle aasta teises pooles on paljudes riikides ilmselt vältimatu.

Ülikiire hinnatõus kiirendab küll palgakasvu, kuid elanike ostujõud väheneb 2022.aastal siiski oluliselt. See on sõja hind. Tööturul sõda olulist tagasilööki kaasa ei too – hõive kasvab 2022.aastal pea 3% ja edaspidi tagasihoidlikult, seoses põgenike tööturule jõudmisega. 11%ne palgakasv sellel aastal taandub 7% juurde järgmisel ja jääb edaspidi 4-5% juurde.

Tarbijahindade kasvutempo tipp peaks jääma sügiskuudesse, 2023.aasta kevadel taandub inflatsioon ühekohaliseks ning aasta lõpus marginaalseks. See kehtib eeldusel, et kevadel pöörduvad energiahinnad langusesse nagu oodatakse tulevikutehingutes ja uusi üllatusi energiakandjate kättesaadavuses ei tule.

Eratarbimist tervikuna suudetakse säästude kasutamise hinnaga hoida 2022.aastal napilt eelmise aasta tasemel, kuid mitte kõikidel leibkondadel ei õnnestu sundkulude katmise järel tarbida endises mahus ka mittehädapäraseid kaupu ja teenuseid.

Investeeringud langevad 2022.aastal mulluse ühekordselt kõrge võrdlusbaasi tõttu, kuid neid pärsib ka ülikiire ehituse hinnatõus.

Seni tugeva välisnõudluse toel kiirelt kasvanud ekspordi kasv aeglustub oluliselt, toetudes rohkem teenustele. Eesti kaupade eksport Venemaale on vähenemas ning see suundumus jätkub ka aasta teisel poolel.

Kokkuvõttes aeglustub Eesti majandus 2022.aasta teises pooles oluliselt. 2022. ja 2023.aasta keskmisena peaks SKP kasv jääma siiski kergelt positiivseks ning kiirenema 2024.aastal 3%ni.

Käeoleva aasta eelarvepositsioon on tugevalt mõjutatud Venemaa-Ukraina sõjast, eelarvepuudujääk ulatub 1 miljardi euronni ehk 2,7%ni SKPst.

Kulude tase kasvab sõja mõjust tingituna kõikidel valitsussektori tasanditel. Suurim koormus lisakulude kandmisel jääb riigieelarvele, kuhu lisandub energiapuudusega, kaitseinvesteeringutega ning põgenikega seotud kulud.

Valitsussektori võlakoormus kasvab defitsiidi tulemusel sel aastal 18,8%ni SKPst.

Tabel 1. Majandusnäitajate prognoos

Nimetus	2022	2023	2024	2025	2026
SKP aastakasv %	1,0	0,5	3,0	2,5	2,0
Tarbijahinnaindeks	19,5	6,7	1,0	1,5	1,9
Töötuse määr	6,0	6,4	6,1	6,0	6,0
Hõive	2,9	0,5	0,2	0,1	0
Keskmine brutopalk	1718	1845	1936	2026	2117
Keskmise brutopalka kasv	11,0	7,4	5,0	4,6	4,5

Allikas: /Rahandusministeeriumi suvine majandusprognoos 2022

Saarde valla eelarve koostamisel on lähtutud seisukohast, et põhitegevuse kulude planeerimisel tuleb eelkõige arvestada kütte- ja elektrihindade tõusuga ning muud majanduskulud ei tohi tõusta. Tööjõukulude planeerimisel on arvestatud alampalga ja haridustöötajatele kehtestatud palgamäärade muutustega ning valla asutustele on planeeritud kuni 11%ne palgatõus.

Eelarve koostamisel on järgitud valla arengukava.

Eelarve koostatakse tekkepõhiselt. Tekkepõhises eelarves kajastatakse tehingud vastavalt nende toimumisele, sõltumata sellest, millal nende eest raha laekub või välja makstakse. Eelarve on viieosaline: põhitegevuse tulud, põhitegevuse kulud, investeerimistegevus, finantseerimistegevus ja likviidsete varade muutus. Peale nimetatud osade jagatakse põhitegevuse kulud ja investeerimistegevuse väljaminekud tegevusalade järgi.

Saarde valla eelarve põhitegevuse tulude kogumaht 2023. aastaks on kavandatud 7 488 947 eurot ning **põhitegevuse kulude kogumaht** on 7 349 286 eurot. Põhitegevuse tulemit ehk põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe on 139 661 eurot. Põhitegevuse tulemi positiivsus on oluline, kuna vastasel juhul tuleks osa korrapäraseid kulusid katta ühekordsetest vahenditest nagu vara müük, ning selline olukord ei ole jätkusuutlik. Põhitegevuse tulemi lubatav väärtus aruandeaasta lõpu seisuga on null või positiivne. Põhitegevuse tulemit mõjutab 2023. aasta investeerimisvõimetus.

Investeerimistegevuse summa kokku (tähistatakse negatiivse tulemiga) on -1 734 720 eurot. Vahe kaetakse positiivse põhitegevuse tulemi, laenu ja likviidsete varade jäägi arvelt. Eelarve tulemiks nimetatakse põhitegevuse tulude eelarveosa kogusumma ja põhitegevuse kulude eelarveosa kogusumma vahet, millele on liidetud investeerimistegevuse eelarveosa kogusumma. 2023. aasta eelarve tulemit jääb sarnaselt 2022. aasta eelarve tulemile negatiivseks.

Finantseerimistegevus on 902 600 eurot ja **likviidsete varade muutus** -692 459 eurot.

Põhitegevuse tulud

Tulud jaotatakse majandusliku sisu järgi järgmisteks liikideks: maksutulud, kaupade ja teenuste müük, toetused ja muud tegevustulud.

Maksutulud moodustavad Saarde valla 2023. aasta põhitegevuse tuludest 57,4%.

Maksudena laekuvad vallaeelarvesse üksikisiku tulumaks, maamaks, reklaamimaks.

Kõige suurem tuluallikas maksutuludes on **füüsilise isiku tulumaks** – kavandatud laekumine kokku 3 900 000 eurot, mis laekub tulumaksuseaduse alusel. Tulumaksu kogub Maksu- ja Tolliamet, mis edastab füüsiliselt isikult saadud tulumaksust 2023. aastal 11,96% kohalikule omavalitsusele.

Maamaksutulu on planeeritud 402 000 eurot. Saarde vallas on ligi kolmandik pindalast maatükid, mis on kaitsealad, sihtkaitsevööndi maa, püsielupaikade sihtkaitsevööndi maa, piiranguvööndi maa, hoiualade maa. Eelpool nimetatul on kas maamaksust vabastatud või maksustatud 50% . Vastavalt vallavolikogu otsusele on maamaksu üldmäär 2023. a 2,5% ja põllumajandusmaalt 1,7%.

Kaupade ja teenuste müügitulud moodustavad eelarvetuludest 9,8%.

Riigilõivude planeerimisel on arvestatud eelmiste perioodide laekumisi.

Laekumine haridusasutuste majandustegevusest - real kajastuvad tulud lasteaia vanemate poolt tasutavatest kohamaksudest, toidurahadest, samuti ka teistelt omavalitsustelt laekuvad koolide ja lasteaedade kohamaksud.

Muusikakooli õppemaks on planeeritud vastavalt õpilaste arvule, samuti on tuludes teistelt omavalitsustelt laekuv osa.

Kultuuriasutuste tulude reale on planeeritud Kilingi-Nõmme klubi, Surju Rahvamaja ja Tali seltsimaja tegevusest saadavad laekumised (kino, kontserdid, meelelahutusüritused, ruumide rent, suveaia rent).

Reklaamitulude reale on planeeritud "Saarde Sõnumites" ilmunud reklaami eest arvestatud tasud.

Sporditegevuse tulude reale on planeeritud Kilingi-Nõmme Spordihoone ning Tihemetsa Huvi-ja Spordikeskuse tegevusest saadavad laekumised. Suviste laagrite korraldamisest tulusid eelarvesse planeeritud pole.

Koduteenuse tulude real kajastuvad hooldatavate omaosalused.

Laekumine sotsiaalasutuste majandustegevusest - real kajastuvad hooldekodu tulud kohamaksudest, sh hoolealuste omaosalus ja vastavate omavalitsuste toetused kohamaksude tasumiseks.

Laekumine sotsiaaltranspordist reale on planeeritud sotsiaaltranspordi kasutavate klientide omaosalus.

Erivajadustega inimeste hoolekande tulude real kajastuvad Sotsiaalkindlustusametilt lepinguga laekuvad summad.

Tulud elamu- ja kommunaalmajandusest real kajastuvad Jaamaküla sauna tulud.

Üüri- ja renditulude real kajastuvad vallale kuuluvates hoonetes ruumide ja eluruumide kasutamisest laekuvad tulud, samuti vee- ja elektrimüügi vahendamisest saadavad tulud.

Muu toodete ja teenuste müügi all kajastuvad tulud paljundusest, mitmesuguste trükiste müük ja muud tulud, mis ei kvalifitseeru eelnevate tuluridade all.

Toetused moodustavad vallaeelarve põhitegevuse tuludest 32,4%.

Tasandusfondist raha eraldamise aluseks on arvestusliku keskmise tegevuskulu ja arvestuslike tulude vahe (summad täpsustuvad riigieelarve vastuvõtmise järel).

Toetusfondis on hariduskulude eraldised, koolieelsete lasteasutuste õpetajate töjõukulude toetused, toimetulekutoetused, rahvastikutoimingute kulude hüvitus, raske- ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus, kohalike teede hoiu toetus, matusetootus, asendus- ja järelhoolduse teenuse toetus. Toetusfondi eraldised, sh ka huvihariduse ja -tegevuse toetus selguvad (täpsustuvad) pärast riigieelarve vastuvõtmist.

Eelarvesse on planeeritud ka Haridus-ja Teadusministeeriumilt saadav õpilaskodu toetus 32 800 eurot.

Siseministeeriumilt toetus projektile „Kodud tuleohutuks“ summas 7300 eurot.

Kultuuriministeeriumilt toetus Surju Rahvamajale tantsu- ja koorijuhi töjõukuludeks 9200 eurot.

Kaitseministeeriumilt lepinguline toetus seoses Kikepera laskeväljaga summas 9 766 eurot.

Koolipiima ja koolipuuvilja toetuseks on planeeritud 3800 eurot.

Tervise Arengu Instituudilt on planeeritud 4500 eurot projekti „Imelised aastad“ jätkamiseks.

Muud tegevustulud moodustavad eelarvetuludest 0,4%.

Keskkonnatasud on planeeritud toetudes eelneva perioodi laekumistele.

Muude tulude reale on planeeritud kohtutäituri kaudu saadud kahjuhüvitised ja muud vahendid summas 1800 eurot.

Põhitegevuse kulud

Saarde valla 2023. aasta eelarve põhitegevuse kulud jagunevad:

- Üldised valitsussektori teenused
- Avalik kord ja julgeolek
- Majandus
- Keskkonnakaitse
- Elamu-ja kommunaalmajandus
- Tervishoid
- Vabaaeg, kultuur, religioon
- Haridus
- Sotsiaalne kaitse

Kulud on majandusliku sisu järgi jaotatud järgmiselt: töjõukulud, majandamiskulud ja toetused. Suurima osakaaluga on töjõukulud, mis moodustavad põhitegevuse kuludest 63,1% (2022.a. 61,0%). Järgnevad majandamiskulud 32,0%ga (2022.a. 33,3%) ja tegevuskulude toetuste osakaaluks on 4,9% (2022.a. 5,7%).

Üldiste valitsussektori teenuste osakaal 2023. aasta põhitegevuse kuludest on 11,9% (2022.a. 12,3%) ja siia alla kuuluvad volikogu, vallavalitsuse, liikmemaksude ja ühistegevuse kulud, üldplaneering. Samuti on selles osas planeeritud reservfond.

Volikogu töjõukuludes kajastuvad volikogu 15 liikmele makstavad hüvitused ja volikogu komisjonide liikmetele arvestatud tasud koos maksudega. Majanduskuludesse on planeeritud büroo-, esindus- ja koolituskulud, IT kulud.

Vallavalitsuse töjõukulude real kajastuvad ametnike, teenistujate ja töötajate tasud koos maksudega.

Majandamiskuludesse on planeeritud administreerimiskulud, lähetused, koolitused, vallamaja hoone ja Surju teeninduspunkti ülalpidamiskulud, valla sõidukite ülalpidamiskulud, IT-alased kulutused, kulutused inventarile, sümboolikale.

Reservfond on vajalik ettenägematute kulude katmiseks.

Üldplaneeringu koostamiseks on planeeritud 39 000 eurot.

Liikmemaksu ja ühistegevuse kulude real kajastuvad Pärnumaa Omavalitsuste Liidu, Eesti Linnade ja Valdade Liidu, Rohelise Jõemaa Koostöökogu, Pärnu Lahe Partnerluskogu liikmemaksud ja mitmesugused ühistegevuseks suunatud vahendid (täpsustuvad pärast vastavate eelarvete kinnitamist).

Avaliku korra ja julgeoleku osakaal kuludest on 0,1% (2022.a. 0,1%).

Muu avaliku korra reale on planeeritud vahendid videovalvesüsteemi püsikuludeks.

Majanduse kulude osakaal on 3,7% põhitegevuse kuludest (2022.a 4,2%).

Ettevõtluse arengu toetuse real kajastuvad valla ettevõtjatega seotud kulutused (koolitused, tunnustused).

Maakorralduse reale on planeeritud maaküsimustega seotud kulutused (katastriüksuste moodustamine, õigusabi, IT kulutused, tarkvara hooldus jm), maakorraldaja kasutuses oleva sõiduauto ülalpidamiskulud, koolituskulud.

Metsamajanduse reale on planeeritud Levalohu metsakultuuride hooldamine.

Teede ja tänavate korrashoiu reale on majandamiskuludesse planeeritud valla teede ja tänavate hooldusega seotud kulutused (lumetõrje, hõveldamine, tolmuwabaks muutmine, kruusa, killustiku vedu, teeservade hooldus, truupide hooldus jne.).

Bussijaama real on valla territooriumil olevate bussiootepaviljonide ülalpidamis- ja hoolduskulud.

Keskkonnakaitse osakaal põhitegevuse kuludest on 2,2% (2022.a. 2,1%).

Jäätmekäitluse reale on planeeritud jäätmete kogumise, ohtlike jäätmete kogumise, kevadise suurpuhastuse korraldamise kulud ja ka prügikonteinerite remont ning asendamine. Samuti on planeeritud jäätmejaama tegevuskulud.

Avalike alade puhastuse alla kuulub tänavate, parkide jm. avalike alade puhastus sh. olmeprügi kogumine.

Haljastuse majandamiskuludesse on planeeritud heakorratööd Kilingi-Nõmme linnas, Tali asula, Surju küla ja muude avalike haljasalade hoolduskulud, lilled tänavatele ja haljasaladele, puude lõikused, ohtlike puude raie jm.

Elamu-ja kommunaalmajanduse osakaal põhitegevuse kuludest on 2,5% (2022.a 4,2%).

Tänavavalgustuse real on kajastatud elektrikulu tänavavalgustusele, tänavavalgustusrajatiste jooksev remont ja hooldus.

Kalmistute majandamiskuludeks on planeeritud vahendid kalmistu tarkvarale, korrashoiuks, kabele rendiks. Toetused tegevuskuludeks on määratud Saarde Kommunaal OÜ-le kalmistute halduskuludeks.

Linnasauna majandamiskulude reale on planeeritud sauna elektri ning vee- ja kanalisatsioonikulud.

Jaamaküla sauna (tegutseb ühtlasi ka päevakeskusena) tööjõukuludesse on planeeritud teenindaja-koristaja töötasud koos maksudega. Majandamiskuludesse on planeeritud sauna ülalpidamiskulud.

Muude elamu-ja kommunaalmajanduse majandamiskuludesse on planeeritud hulkuvate loomade ja varjupaiga kulud, purskkaevu, pargipinkide, valla veekogudega seotud kulutused, kopratammide likvideerimise, suveaiaga seotud kulutused, jõulukuusk ning jõulutulede kulud, osaliselt Tali teeninduspunkti korrashoiu ning küttekulud.

Elamumajanduse halduse majandamiskulude real kajastuvad vallale kuuluvate hoonete ja kinnistute ülalpidamiskulud.

Tervishoiu osakaal põhitegevuse kuludest on planeeritud 0,1% nagu eelneval perioodil.

Ambulatoorse teenuste real majandamiskuludes kajastuvad Surju Tervisekeskuse kommunaalkulud (elekter), toetus on planeeritud Mai Apteegile.

Vabaaja, kultuuri, religiooni osale on planeeritud 10,0% põhitegevuse kuludest (2022.a 10,8%).

Spordiklubide reale on planeeritud vahendid spordiklubide SK Saarde, Võimlemisklubi GITHA, Pärnumaa Maleklubi, SK Vaablane, JK Poseidon, Surju Spordiklubi toetamiseks. Jaotamiseks komisjonile on kavandatud 8520 eurot. Treeneritoetus Võimlemisklubi Githale on 3240 eurot ja maleklubile 3240 eurot. Võimlemisklubi Githa ja Pärnumaa maleklubi on saanud riigilt toetuse atesteeritud treenerite töötasustamiseks eeldusel, et vallapoolne toetus eelneva perioodiga võrreldes ei vähene.

Tihemetsa Motoklubi reale on planeeritud toetus Lauri krossikompleksi ülalpidamiseks.

Sporditegevuse töäjõukulude real kajastuvad Surju Kooli võimla koristaja töötasud koos maksudega. Majandamiskulude real on kajastatud vahendid valla eest võistlevate sportlastega seotud kulude katmisel.

Tihemetsa Huvi- ja Spordikeskuse real on töäjõukuludesse planeeritud kompleksi töötajate töötasud koos maksudega. Majandamiskuludes kajastuvad bürookulud, sideteenused, hoone ülalpidamiskulud, kulud inventarile, hügieenivahenditele, ürituste korraldamiseks.

Kilingi-Nõmme Spordihoone töäjõukulude reale on planeeritud spordihoone juhataja ja muu personali palgakulud koos maksudega. Majandamiskulude reale on planeeritud administreerimiskulud, lähetus- ning koolituskulud. Kinnistu ülalpidamiskuludesse on planeeritud vahendid ka gümnaasiumi staadioni hoolduseks. Peale eelneva on vahendid isikliku auto kasutamise kompensatsiooniks, infotehnoloogiale, inventari soetamiseks ja hoolduseks ning mitmesuguste ürituste läbiviimiseks.

Mänguväljakute majandamiskuludesse on arvestatud laste mänguväljakute hoolduse ja jooksva remondi kulud.

Lastelaagrite töäjõukulude real kajastuvad õpilaste töömaleva palgakulud koos maksudega. Majandamiskuludesse on planeeritud toitlustuskulud, ürituste kulud.

Noorsootöö reale on planeeritud vahendid noorte volikogu tööks. Toetuste reale on planeeritud noorte algatuste omaosalused.

Vabaaja ürituste majandamiskuludesse on planeeritud mitmesuguste ürituste nagu kaitsepäeva, lastekaitsepäeva, eakate hommikukohvi, eakate päeva, tänuürituste jm. läbiviimise kulud.

Lähkma külakeskuse reale on planeeritud vahendid vallale kuuluva hoone ülalpidamiskulude osaliseks katmiseks.

Seltsitegevuse reale on majandamiskuludesse planeeritud ruumide majandamiskulud. Mittetulundusühingud ja seltsingud esitasid 16 taotlust toetuse saamiseks 30 977 euro ulatuses. Mittetulundustegevuse toetusi on planeeritud 11 000 eurot.

Kilingi-Nõmme ja Surju raamatukogude töajõukulude reale on planeeritud vahendid raamatukogude töajajate palgavahenditeks koos maksudega. Majandamiskulude reale on planeeritud vahendid bürookuludeks, perioodika tellimiseks, sidekuludeks, lähetus- ja koolituskuludeks, ruumide ülalpidamiskuludeks, andmesideks, tarkvara hoolduseks, inventari soetamiseks ja hooldamiseks, teavikute ostmiseks.

Kilingi-Nõmme Klubi töajõukuludesse on arvestatud klubi töajajate, ringijuhitide töajasad koos maksudega. Majandamiskulude real kajastuvad bürookulude, sideteenuste, lähetus- ja koolituskulude, hoone ülalpidamiskulude, isikliku sõiduauto rendi, andmeside, inventari soetuse ning hoolduse, katla hoolduse ja ürituste korraldamise ning ringide tegevusega seotud kulud.

Tali seltsimaja ja Surju rahvamaja töajõukuludesse on arvestatud töajajate ja ringijuhitide töajasad koos maksudega. Surju Rahvamaja töajõukuludes kajastuvad ja sihtotstarbelised vahendid Kultuuriministeeriumilt summas 9200 eurot. Majandamiskulude reale on planeeritud vahendid bürookuludeks, sideteenusteks, koolituseks, hoone ülalpidamiskuludeks, kulud infotehnoloogiale, inventari soetamiseks, ning ürituste korraldamiseks.

Mälestusmärkide ja monumentide eelarvesse on planeeritud vahendid valla territooriumil olevate mälestusmärkide hooldamiseks.

Ajalehe majandamiskulude reale on planeeritud trükikulud jm ajalehe toimetamisel vajalikud väljaminekud.

Usuasutuste reale on planeeritud tegevuskulude toetus Saarde Katariina kogudusele

Haridusasutuste näol on tegemist kõige suurema põhitegevuse kuluvaldkonnaga, mis moodustab eelarvest 56,5% (2022.a 54,4%).

Lasteaed „Krõll“ ja Surju Kooli lasteaia osa töajõukulude reale on planeeritud vahendid kogu personalile. Lasteaedade majandamiskuludesse on planeeritud bürookulud, koolituskulud, ruumide korrashoiukulud, sõidukite ülalpidamiskulud, infotehnoloogiakulud, inventarikulud, toidukulud, meditsiinikulud ja hügieenitarbed, õppevahendite kulud, ürituste kulud, kulud eririietusele jm. majanduskulud.

Teistele omavalitsustele makstav lasteaia kohamaks on eelarvesse planeeritud Saarde valla laste eest teiste omavalitsuste lasteaedades.

Surju Kooli töajõukulude reale on planeeritud koolipersonali palgakulud koos maksudega. Majandamiskulude reale on planeeritud vahendid administreerimiseks, lähetus- ja koolituskulud, hoone ülalpidamiskulud, isikliku sõiduauto rendikulud, infotehnoloogia- ning inventari kulud, meditsiinikulud ja hügieenitarbed, kulud õppevahenditele, üritusteks.

Surju pedagoogide töajõukulude real kajastub ainult riigipoolne hariduskulude toetus õpetajate ning juhtiva personaliga palgakuludeks koos maksudega. Majandamiskulude real kajastuvad riigipoolsed vahendid täiendkoolituseks ja õppevahenditele.

Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi töajõukulude reale on planeeritud palgavahendid koos maksudega kogu koolipersonalile. Majandamiskulude real kajastuvad vahendid bürookuludeks, sideteenusteks, lähetus- ja koolituskulud, hoonetekompleksi ülalpidamiskulud, isikliku sõiduauto rendikulud, infotehnoloogilised ja kulud inventarile ja selle hooldamisele, toitlustuskulud, õppevahendite ja õpilasürituste kulud. Gümnaasiumi eelarvesse on sisse arvestatud ka õpilaskodule lepingu alusel saadav toetus 32 800 eurot.

Teistele omavalitsustele õpilaskoha maksumuse arvestuse aluseks on õpilaskoha maksumus, mille piirmäär on seaduse alusel 96 eurot kalendrikuus õpilase kohta (v.a. erivajadustega).

Koolitoidu reale on planeeritud kokku nii riiklikud vahendeid põhikooli ja gümnaasiumi

õpilaste toitlustamiseks kui ka omavahendid tasuta hommikusöögiks, koolipersonali toitlustamiseks ja vahendid õpilaskodus elavatele õpilastele.

Gümnaasiumi pedagoogide tööjõukulude real kajastub ainult riigipoolne hariduskulude toetus õpetajate ning juhtiva personali palgakuludeks koos maksudega. Majandamiskulude real kajastuvad riigipoolsed vahendid õppevahenditele, täiendkoolituseks.

Muusikakooli tööjõukuludesse on planeeritud muusikakooli personali töötasud koos maksudega. Majandamiskuludesse on planeeritud administreerimiskulud, lähetus- ja koolituskulud, hoone ülalpidamiskulud, isikliku sõiduauto kasutamise kulud, andmeside, inventari hoolduskulud, õppevahendite kulud, ürituste kulud. Toetuste real kajastub muusikakoolide liidu liikmemaks.

Huvikeskuste majandamiskulude real on planeeritud vahendid huvikoolidele ja ringidele teistes omavalitsustes ja eraõiguslikes institutsioonides.

Saarde Valla Huvikeskuse tööjõukuludesse on planeeritud vabaajakeskuse töötajate palgavahendid. Majandamiskulude real kajastuvad bürookulud, sideteenused, koolituskulud, hoone ülalpidamiskulud, vahendid infotehnoloogiale, inventarile, meditsiinikuludeks ja hügieenitarveteks, ürituste läbiviimiseks jm. majanduskuludeks.

Õpilasveo eriliinide majandamiskulude real kajastuvad kulutused õpilasvedudele vallasiseselt ja maakonnaliinidele. Toetuste real kajastub ühistranspordikeskuses osalus.

Õpilaskodude reale on planeeritud vahendid õpilaskodu kulutuste katteks mujal õppivatele meie valla õpilastele.

Sotsiaalse kaitse osakaal põhitegevuse kuludest on 13,0 (2022.a 11,8%). Selle valdkonna eesmärgiks on valla elanikele ja nende perekondadele toimetulekuraskuste ennetamiseks, kõrvaldamiseks, kergendamiseks abi osutamine ja sotsiaalsete erivajadustega isikutele sotsiaalsele turvalisusele ning ühiskonnas kohanemisele kaasaaitamine.

Erivajadustega isikute riiklik hoolekanne reale on planeeritud Sotsiaalkindlustusametilt saadud vahendite kulutused.

Puuetega inimeste sotsiaalsele kaitsele on planeeritud majandamiskuludeks mitmesuguste hoolduse, nõustamise ja tehniliste abivahendite kulud. Toetuste reale on planeeritud puuetega isikute hooldajatoetused, neilt toetustelt makstav sotsiaalmaks. Samuti on siia planeeritud ühekordsed toetused puuetega isikutele.

Surju Hooldekodu Videvik tööjõukulude reale on planeeritud kogu personali töötasud koos maksudega. Majandamiskuludesse on planeeritud administreerimiskulud, koolituskulud, hoonete ülalpidamiskulud, info- ja kommunikatsioonikulud, inventari, toiduainete, meditsiinikulud ja hügieenitarvete kulud ning muud majanduskulud.

Eakate sotsiaalse kaitse majandamiskuludesse on planeeritud hooldusteenuse ostmise, kaupluseringid, sotsiaaltransport ja muud sotsiaalsed teenused. Toetuste reale on planeeritud ühekordsed toetused eakatele.

Koduteenuste rea tööjõukulude alla on planeeritud koduhooldustöötajate palgakulud koos maksudega. Majanduskuludesse on planeeritud bürookulud, sünnipäevalillede kulu hooldatavatele, koolituskulud, isikliku auto kasutamise rendikulud, inventari kulud, meditsiinikulud ja muud majandamiskulud.

Asendus- ja järelhooldus on sotsiaalteenus, mille vahendid tulevad riigilt. Selle teenuse eesmärk on lapse heaolu ja õiguste tagamine, peresarnaste elutingimuste võimaldamine ning lapse ettevalmistamine võimetekohaseks toimetulekuks täisealisena. Asendushooldusteenuse osutaja on hoolduspere, perekodu või asenduskodu.

Järelhooldusteenuse eesmärk on asendushoolduselt või eestkostelt lahkuva isiku iseseisva toimetuleku ja õpingute jätkamise toetamine.

Perede ja laste sotsiaalse kaitse tööjõukuludesse on planeeritud puudega lapse tugisikule arvestatud tasud. Majandamiskuludesse on planeeritud erivajadustega laste transport, laagrite kulud, projekti "Imelised aastad" koolituskulud, tugiteenuste kulud jm. laste hoolekannet puudutavad kulutused. Toetuste reale on planeeritud valla poolt makstavad sünnitoetused, koolitoetused, paljulapselise pere toetused ning ühekordsed toetused peredele. Samuti kajastub toetustes riigipoolne matusetoetus.

Toimetulekutoetuste rea majandamiskuludesse on kantud riigipoolne toimetulekutoetuste maksmise korraldamise hüvitis. Toetuste real kajastuvad riigieelarvest eraldatud toimetulekutoetuste vahendid.

Riskirühmadele sotsiaalse kaitse real kajastuvad majandamiskulude all ravikindlustuseta isikute ravikulud, matuskulud jm. Toetuste real kajastuvad ühekordsed toetused riskirühmadele ning toetus 14 600 eurot projektile „Kodud tuleohutuks“ seejuures pool toetusest laekub Siseministeeriumilt.

Sotsiaalse kaitse halduse majandamiskuludesse on planeeritud valla sotsiaaltöötajate autode ülalpidamiskulud, koolituskulud, erialaste trükiste soetamine, infotehnoloogilised kulutused.

Investeeringustegevus

Nimetatud osas on tulusid planeeritud kokku 694 080 eurot.

Vara müügituludena on planeeritud 50 000 eurot (eeskätt vallale mittevajalikud kinnistud).

Kirjel põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine on 644 000 eurot,

sh Rahandusministeeriumilt K-N THK hoone energiatõhususe projektile 594 000 eurot, hajaasustuse programmile 50 000 eurot.

Finantstuludesse on planeeritud 80 eurot pangaintresse.

Põhivara soetuse real on kogusummaks 2 173 400 eurot.

Objektiti ja valdkonniti on kavandatud järgmised investeeringud:

- 1) muu energia reale on planeeritud vahendid päikeseenergia kasutamise uuringuteks, projektide kavandamiseks summas 20 000 eurot,
- 2) teede ja tänavate renoveerimiseks vastavalt teehoiu kavale 383 400 eurot,
- 3) haljastuse reale on planeeritud 20 000 eurot vallas asuvate paisude rekonstrueerimise projekteerimiseks,
- 4) tänavavalgustuse lampide vahetamiseks energiasäästlikemate vastu on planeeritud 20 000 eurot,
- 5) elamumajanduse reale sotsiaalelamu projekteerimiseks 30 000 eurot,
- 6) SA Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskuse hoone energiatõhususe projekt 1 500 000 eurot,
- 7) mänguväljakute uuendamiseks 10 000 eurot,
- 8) Surju Rahvamaja välisfassaadi töödeks 30 000 eurot,
- 9) Surju Koolile 100 000 eurot staadioni rekonstrueerimiseks,
- 10) Kilingi-Nõmme Gümnaasiumile 60 000 eurot Sambla 18 hoone rekonstrueerimise projekteerimiseks.

Osaluste soetuse real kajastuvad vahendid seoses Surju reoveepumpla projektiga 100 000 eurot.

Põhivara soetamise sihtfinantseerimiseks on eraldatud 100 000 eurot, mis kajastub veevarustuse real ja on planeeritud hajaasustuse programmi vahenditeks.

Finantskulude real kajastuvad kapitalirendi intressid ning laenude intressid vastavalt laenugraafikutele.

Investeeringustegevus kokku on - 1 734 720 eurot. Katteallikateks on kavandatud põhitegevuse tuleml, aastavahetuse vahendite vaba jääk ja pikaajaline laen.

Finantseerimistegevus

2023. aastal on planeeritud - kooskõlas Saarde valla arengukava ja eelarvestrateegiaga - võtta ühele aastale kuhjunud valla suurinvesteeringuteks pikaajalist pangalaenu 1 200 000 eurot.

Laenu kasutamine:

K-N Tervise- ja Hoolduskeskuse hoone energiatõhususe projekt	900 000
Osaluste soetus ÜVK projektideks	100 000
Sotsiaalelamu projekteerimiseks	30 000
Muu energia investeeringuteks	10 000
Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi investeeringuteks	60 000
Surju Kooli investeeringuteks	100 000
KOKKU	1 200 000

Kohustuste tasumise real kajastuvad eeldatavad pangalaenude tagasimaksud 289 927 eurot ja kapitalirendikohustused 7473 eurot.

Finantseerimistegevus kokku on 902 600 eurot.

Likviidsete varade muutuse eelarveosa

Likviidseteks varadeks peetakse raha ja pangakontodel olevaid vahendeid eelmise eelarveperioodi lõpus. Nimetatud eelarveosa kajastab raha jäägi ülekandmist järgmise aasta eelarvesse. Eelarve tuleml peab võrduma likviidsete varade muutuse ja finantseerimistegevuse kogusumma vahega.

Likviidsete varade muutuseks on kavandatud -692 459 eurot.

Rahaliste vahendite üleminev jääk 2023. a eelarvesse selgub seisuga 31.12.2022.

Külli Karu
Vallavanem

17.11.2022